

Metodiskā izstrādne

Muzikālās studijas "Gamma" Mūzikas teorijas apgūšana attālinātā mācību procesā

Darbu veidoja **Ilze Jurjāne**

Rīga, 2021

Saturs

Ievads	3
Mūzikas studijas “Gamma” darbs attālinātā mācību procesā.....	4
Darba lapas	4
Uzskates līdzekļi un atgādnēs.....	5
Interneta resursi un video.....	5
Secinājumi	6
Izmantotā literatūra	7
Pielikumi.....	8

Ievads

Muzikālā studija “Gamma” ir izstrādāta, lai dotu iespēju bērniem un jauniešiem apgūt dažādu mūzikas instrumentu spēles pamatprasmes un mūzikas teorijas pamatus. Programmas mērķis ir veicināt audzēkņa muzikālo attīstību tādā vidē, kur bērni un jaunieši justos brīvi, droši un lai saskarē ar mūziku rastu prieku un vēlēšanos uzstāties uz skatuves.

Muzikālajā studijā “Gamma” mūzikas teorijas pamatus divās izglītības pakāpēs apgūst bērni un jaunieši vecumā no 6 līdz 24 gadiem. Skolotājam ir izaicinājums veidot tādus uzdevumus un metodiskos materiālus audzēkņiem, lai tie būtu saistoši un interesanti visiem audzēkņiem. Programmas tematiskais plāns ietver dažādas tēmas, kas jāapgūst audzēkņiem attiecīgajā izglītības pakāpē: nošu rakstība, ritms, gammas, komponistu daiļrade u.c. Skolotājam bieži vien nākas meklēt individuālu pieeju katram audzēknim, jo atšķirīgais zināšanu un pieredzes līmenis neļauj apgūt mūzikas teoriju vienlaicīgi.

2019./2020. mācību gadā un 2020./2021. mācību gadā vairākus mēnešus interešu izglītība varēja notikt attālināti. Attālinātā mācību procesā audzēkņi piedalījās tiešsaistes nodarbībās, kā arī tika izstrādāti dažādi materiāli (darba lapas, uzskates materiāli, atgādnēs, dažādas spēles u.c.). Tajos ietvertā informācija palīdz audzēknim apgūt mācību vielu interesanti, patstāvīgi atrast informāciju izsniegtajos materiālos. Skolotāja materiālus veidoja katram tēmai, katrai izglītības pakāpei, pielāgojot tos audzēkņu spējām. Izstrādātie materiāli apkopoti metodiskajā izstrādātnē.

Darba mērķis – apkopot muzikālās studijas “Gamma” attālinātajā mācību procesā izveidotos materiālus.

Darba uzdevumi – 1. sistematizēt izveidotās darba lapas un atgādnēs pēc apgūstamajām tēmām;

2. apkopot lietotos un izveidotos interneta resursus tēmu apgūšanai;
3. izvērtēt lietoto materiālu efektivitāti mācību procesā.

Mērķauditorija – Bērni un jaunieši no 6 līdz 23 gadu vecumam, kuri apmeklē Muzikālās studijas “Gamma” Mūzikas teorijas nodarbības.

Mūzikas studijas “Gamma” darbs attālinātā mācību procesā

Darba lapas

Muzikālās studijas “Gamma” mūzikas teorijas nodarbībās pēc tematiskā plāna ir paredzēts apgūt dažādas tēmas. Attālinātā mācību procesā studijā audzēkņi turpināja apgūt plānoto mācību materiālu tiešsaistes nodarbībās. Katras tēmas noslēgumā apgūtā nostiprināšanai tika izveidotas dažādas darba lapas ar uzdevumiem, kas audzēknim un skolotājam palīdz izprast, vai audzēknis mācīto vielu ir izpratis.

Viena no tēmām, kas tiek sākta apgūt 1. izglītības pakāpē un nostiprināta 2. izglītības pakāpē ir intervāli. Intervāli pakāpeniski tiek apgūti visa semestra garumā, lai veicinātu to izpratni un veidotu intonēšanas prasmes. Tika novērots, ka audzēkņiem rodas grūtības atcerēties intervālu nosaukumus, tāpēc darba uzdevumu lapās tika ievietota tabula ar visiem intervāliem un to lielumiem, lai audzēkņi patstāvīgi spētu atrast nepieciešamo informāciju (skat. piem. 1. pielikums).

Līdzīgs princips darba lapu izveidē ir uzdevumu lapām, piemēram, par tēmām ritms un taktsmērs (skat. 2. pielikumu). Savukārt, mācoties par mūzikas instrumentiem, tika izveidotas darba lapas (skat. 3. pielikums), kurās ir mūzikas instrumenta apraksts, fotogrāfija, bet audzēkņiem ir patstāvīgi jāatrod pareizais mūzikas instrumenta attēls un jāsavieno tas ar attiecīgo aprakstu, kas mudina audzēkņus interesēties un meklēt papildus informāciju. Nodarbībās darba lapas uzdevumi tika papildināti ar mūzikas instrumentu skanējuma klausīšanos.

Mūzikas teorijas apgūšanā ir svarīgi veidot kompleksus uzdevumus, kas ietver jautājumus par dažādiem tematiem. Tas palīdz audzēkņiem veidot sakarības starp iepriekš apgūto teoriju un izmantot to praktiskā darbībā, analizējot nošu fragmentus. Tika izveidotas vairākas darba lapas, kurās, izpētot kāda skaņdarba fragmentu, jāatbild uz dažādiem jautājumiem, ietverot visus iepriekš apgūtos tematus. (skat. 4. pielikumu). 2. izglītības pakāpē šādi uzdevumi tika veidoti, lietojot skaņdarbu fragmentus no tiem komponistiem, par kuriem attiecīgajā nodarbībā tika runāts (skat. 5. pielikumu).

Darba lapu uzdevumi tika papildināti ar audio ierakstiem, lai nodarbībās apgūtais tiktu uztverts arī audiāli. Mācoties jaunas gammas, audzēkņiem tika piedāvāti uzdevumi darba lapās, kuros jāuzraksta dotā gamma, raksturīgie intervāli un akordi (skat. 6. pielikumu), bet darba lapai klāt tika nosūtīts audio ieraksts, kurā šī gamma, intervāli un akordi tiek dziedāti un spēlēti. Tā audzēkņi var dziedāt līdzī un padziļinātāk izprast jauno vielu.

Uzskates līdzekļi un atgātnes

Mūzikas teorijas apgūšanā ir svarīgi izprast teorētiskos jautājumus. Lai palīdzētu audzēkņiem izprast dažādas tēmas, tiek veidotas dažādas atgātnes un uzskates līdzekļi, lai tos būtu iespējams lietot nodarbībās.

Audzēkņu izpratnei par nošu ilgumiem un ritmu tika izveidotas atgātnes ar nepieciešamo informāciju (skat. 7. pielikumu). Audzēkņi tika aicināti izveidot tās papīra formātā, lai nepieciešamības gadījumā būtu iespējams informāciju atkārtot un lietot uzdevuma izpildē.

Lai veicinātu mūzikas teorijas apgūšanu, tika izveidota Pakāpju sleja. (8. pielikums) Tajā attēlotas pakāpes, ar kuru palīdzību audzēkņi var apgūt skaņkārtas pakāpes, nostiprināt pakāpju izjūtu, veicināt attālumu izjūtu starp pakāpēm dziedot. Pakāpju vizualizācija veicina precīzāku skaņu intonēšanu dziedāšanā. Katrs audzēknis, dziedot mājās patstāvīgi un tiešsaistes nodarbībās, varēja izmantot savu izveidoto pakāpju sleju.

Lai uzskatāmi apgūtu nošu atrašanās vietas klaviatūrā un nošu līnijkopā, jaunākajiem audzēkņiem 1. izglītības pakāpē tika izveidota spēle (9. pielikums). Spēlē ietilpst nošu klaviatūra un žetoni, kuriem vienā pusē ir rakstīts nots nosaukums, otrā uzzīmēta nots atrašanās vieta nošu līnijkopā. Izvelkot žetonu, jānosaka, kur atrodas attiecīgā nots. Spēle tika izmantota klātienē mācību procesā un individuālajās nodarbībās.

2. izglītības pakāpē nodarbībās ir paredzēts sākt apgūt dažādu komponistu biogrāfijas un jānoklausās dažādi mūzikas piemēri. Tiešsaistes nodarbībās ar audzēkņiem tika īsi pārrunātas komponistu biogrāfijas un analizēti galvenie skaņdarbi, bet papildus informācijai par komponistu tika izveidoti komponista CV (skat. 10. pielikumu), kuros iekļauti galvenie fakti par komponistu, kāds interesants fakts, galvenie skaņdarbi ar norādēm uz interneta vietnēm, kur skaņdarbus var noklausīties. Šādus komponistu CV veidoja gan paši audzēkņi, gan skolotājs. Tie tika izmantoti nodarbībās, salīdzinot dažādus komponistus, atgādinot skaņdarbus u.c.

Interneta resursi un video

Lai veiksmīgāk apgūtu dažādus tematus, tēmu nostiprināšanai tika lietoti dažādi interneta resursi. Interneta resursi tika lietoti ne tikai, lai noklausītos skaņdarbu ierakstus. Tā pat arī ir iespējams vingrināties un veikt dažādus uzdevumus tiešsaistē.

Mūzikas instrumentu apguvei tika lietota Rakstniecības un mūzikas muzeja mājaslapa <http://zinzinitis.lv/orkestra-skola>. Šajā mājaslapā audzēkņiem ir iespēja iepazīties ar dažādiem

simfoniskā orķestra instrumentiem, to uzbūvi, skanējumu, kā arī audzēkņi var nostiprināt savas zināšanas, patstāvīgi spēlējot dažādas spēles. Mājaslapā <https://insidetheorchestra.org/musical-games/> audzēkņiem ir piedāvātas dažādas spēles par mūzikas instrumentiem, nostiprinot dzirdes uztveri un veicina spēju atpazīt mūzikas instrumentus pēc dzirdes. Šajā mājaslapā informācija par mūzikas teoriju ir angļu valodā, kas pilnveido arī audzēkņu svešvalodu zināšanas.

2. izglītības pakāpes audzēkņiem dzirdes uztveres treniņam mājaslapā <https://www.musictheory.net/exercises> tika dota iespēja pildīt vingrinājumus intervālu, akordu uztverē, melodijas un ritma diktātu rakstībā. Veicot šos uzdevumus patstāvīgi, lietojot interneta resursus, audzēkņiem tiek veicināta izpratne par pašvadītu mācīšanos. Audzēkņi paši var izvēlēties laiku, kurā vingrināties, spēj analizēt kļūdas. Audzēkņiem rodas vēlme sacensties un pārspēt savu iepriekšējo rezultātu, tā vingrinoties arvien vairāk.

Jaunākajiem audzēkņiem mūzikas teorijas apgūšanā, lietojot grāmatu “Radot mūziku” (Kārklīņa, 2020), tika piedāvāti grāmatā ievietotie video. Arī skolotāja veidoja savus video par tēmām, īpaši akcentējot gammas, lai audzēkņi nezaudētu vēlmi dziedāt.

Secinājumi

Mūzikas teorijas apgūšana interešu izglītībā ir specifiska ar to, ka to vienlaicīgi apgūst dažādu vecumu audzēkņi. Dažādu uzdevumu veidošana un to pielāgošana konkrētā audzēkņa vajadzībām, veicina sarežģīto mūzikas teorijas apgūšanu. Audzēkņiem tika veidoti vienkārši izprotami uzdevumi, akcentējot būtiskāko temata informāciju. Audzēkņi, kuri vēlas uzzināt papildus informāciju par konkrēto tematu, saņem papildus uzdevumus. Uzdevumus un teorētiskos aprakstus izmantojot nodarbību praktiskajā darbībā – dziedāšanā, audzēkņi attīsta loģisko domāšanu, savienojot dzirdēto un dziedāto ar redzēto darba lapā.

Apkopojot materiālus (izpildītās darba lapas, izveidotās atgādnēs, komponistu biogrāfijas, muzikālajās spēlēs gūtos rezultātus), var secināt, ka arī attālinātā mācību procesā ir iespējams kvalitatīvi apgūt paredzēto vielu mūzikas teorijā. Atgriežoties klātienē mācību procesā, tika novērots, ka audzēkņi mācību vielu bija apguvuši sekmīgi un spēj to pielietot jaunās situācijās. Izveidotās atgādnēs tiks lietotas un būs noderīgas arī turpmākā mācību procesā. Arī izveidoto spēli un interneta resursos pieejamos materiālus ir iespējams turpināt lietot klātienē mācību procesā.

Metodiskās izstrādes veidošanā tika apkopoti būtiskākie izveidotie materiāli un parādīts materiālu veidošanas princips, lai radītu jaunas idejas jaunu materiālu veidošanai.

Izmantotā literatūra

- Kārklīņa, S. (2020). *Radot mūziku*. Jelgava: *Jelgavas tipogrāfija*.
- Kārklīņa, S. (2021). *Radot mūziku*. Darba burtnīca. Jelgava: *Jelgavas tipogrāfija*.
- Udodova, I. (2006) *Ievads mūzikas teorijā*. Rīga: *Zvaigzne ABC*.
- Udodova, I. (2007) *Mūzikas literatūra II*. Rīga: *Zvaigzne ABC*.
- Gribinčika, M. , Jankevica, I. (2019) *Mūzikas virtuve mazajiem profiņiem*. Rīga: *Musica Baltica*.
- <https://insidetheorchestra.org/musical-games/>
- <http://zinzinitis.lv/orkestra-skola>
- <https://www.musictheory.net/exercises>

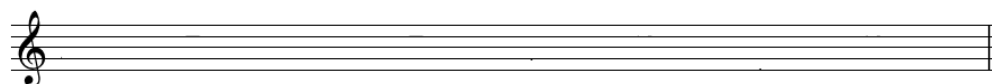
Pielikumi

1. pielikums. Darba lapa. Intervāli.

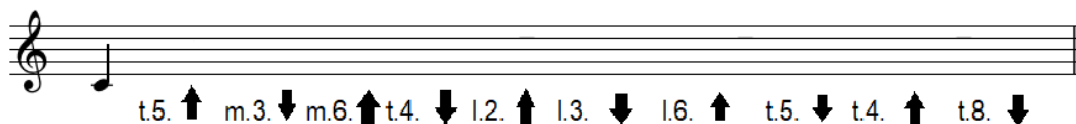
Intervāls ir divu skaņu saskaņa. Attālums starp 2 skaņām.

Intervāls	Attālums	Cik pustoņi	Piemērs
Tīra pīma (t.1.)	1 notis	0 pustoņi	
Maza sekunda (m.2)	2 notis	1 pustonis	
Liela sekunda (l.2.)	2 notis	2 pustoņi (1 tonis)	
Maza terca (m.3.)	3 notis	3 pustoņi (1,5 toņi)	
Liela terca (l.3.)	3 notis	4 pustoņi (2 toņi)	
Tīra kvarta (t.4)	4 notis	5 pustoņi (2,5 toņi)	
Tīra kvinta (t.5.)	5 notis	7 pustoņi (3,5 toņi)	
Maza seksta (m.6.)	6 notis	8 pustoņi (4 toņi)	
Liela seksta (l.6.)	6 notis	9 pustoņi (4,5 toņi)	
Maza septīma (m.7.)	7 notis	10 pustoņi (5 toņi)	
Liela septīma (l.7.)	7 notis	11 pustoņi (5,5 toņi)	
Tīra oktāva (t.8.)	8 notis	12 pustoņi (6 toņi)	

1.uzdevums. Uzraksti intervālus no skaņas Re.

2.uzdevums. Uzraksti intervālu ķēdīti! Sāc ar do, nākamo intervālu sāc ar iepriekšējo skaņu!

2. pielikums

RITMS

NOTS	ILGUMS	PAUZE	ILGUMS
	Vesela nots		4 sitiens
	Pusnots		2 sitiens
	Ceturtdaļnots		1 sitiens
	Astotdaļ - nots		½ sitiens
	Sešpadsmit- daļnots		¼ sitiens

Atkārti nošu ilgumus un taktmērus!

Nošu ilgumus var atkārtot šeit [Ritms - YouTube](#)

Taktmērs norāda cik kāda ilguma notis var ievietot 1 taktī

4/4 taktmērā vienā taktī var ievietot 4 ceturtdaļnotis

¾ taktmērā vienā taktī var ievietot 3 ceturtdaļnotis

2/4 taktmērā vienā taktī var ievietot 2 ceturtdaļnotis

1. uzdevums

Nosaki taktmēru katrai rindiņai!

o

2. uzdevums

Saveļc taktssvītras!

3

4

3. uzdevums

Uzraksti savu ritmu 2/4 taktmērā!

3. pielikums

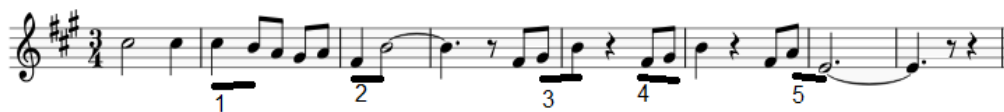
Stīgu instrumenti

Lasi instrumentu aprakstus un savieno to ar īsto fotogrāfiju!

<p>Vijole ir stīgu instruments. Tai ir četras stīgas. Spēlējot vijoli, to tur starp kreisā pleca atslēgas kaulu un zodu. Vijoli spēlē ar lociņu. Vijole ir mazākais un ar visaugstākais stīgu mūzikas instruments. Vijole ir svarīgākais mūzikas instruments simfoniskajā orķestrī.</p>	
<p>Alts ir stīgu instruments. Tas ir lielāks par vijoli un mazāks par čellu. Altam ir četras stīgas. Tā skaņojums ir zemāks nekā vijolei.</p>	
<p>Čells ir stīgu instruments. Tas ir daudz lielāks par vijoli, un to spēlē, turot to starp kājām, balstot to pret zemi ar metāla kājiņu. To parasti spēlē ar lociņu. Čellam ir četras stīgas.</p>	
<p>Kontrabass ir lielākais stīgu instruments ar viszemāko skaņu. Kontrabasu spēlē gan ar lociņu, gan raujot stīgu ar pirkstu. Kontrabasam ir 4 stīgas.</p>	
<p>Arfa ir strinkšķināms stīgu instruments. Mūsdienās arfai ir 43—48 stīgas. Tās ir uzvilktas uz liela rāmja, kuram ir rezonators.</p>	
<p>Ģitāra ir stīgu instruments, viens no pašiem izplatītākajiem pasaulē. Ģitāru spēlē dažādos mūzikas stilos. Ģitārai ir 6 stīgas, to spēlē, strinkšķinot stīgas ar pirkstiem. Ar ģitāru iespējams spēlēt gan melodijas, gan akordus.</p>	

4. pielikums

Aplūko Emīla Dārziņa Melanholiskā valša melodijas fragmentu!

1. Kāda ir skaņdarba tonalitāte?.....
2. Ko norāda taktsmēra apzīmējuma cipari?.....
-
3. Kāds ir saīsinājuma *p* nosaukums? Ko tas nozīmē?.....
-
4. Kāds varētu būt tempa apzīmējums šim fragmentam?.....
-
5. Ar kuru pakāpi sākas melodija?.....
6. Kura ir melodijas augstākā un zemākā skaņa?
-
7. Kurās taktīs izmantotas pauzes? Kā tās sauc?.....
-
8. Kā sauc mazāko (īsāko) ritma vērtību šajā melodijā?.....
9. Vai melodijā izmantotas visas septiņas gammas pakāpes?.....
10. Nosaki intervālu, kas apzīmēts ar ciparu!
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.
11. Kādi instrumenti varētu spēlēt šo melodiju?
-
12. Kādā faktūrā ir dotais piemērs?.....

5. pielikums

Klausies skaņdarbu un atbildi uz jautājumiem!

<https://www.youtube.com/watch?v=6Cd3Mt2SDCw>

Skaņdarbs sastāv no 3 daļām. 1. un 3. daļa ir vienādas, bet 2. daļa ir atšķirīga. 1. un 3. daļu apzīmēsim ar burtu A, 2. daļu apzīmēsim ar burtu B.

2. daļa sākas 0:58. <https://youtu.be/6Cd3Mt2SDCw?t=58>

3. daļa sākas 2:27 <https://youtu.be/6Cd3Mt2SDCw?t=147>

Jautājumi	A daļa	B daļa
Kāda ir daļas noskaņa/raksturs? Kas ar šādu mūziku varētu notikt?		
Kāds ir daļas temps (ātrums)?		
Kāda ir daļas dinamika (skaļums)?		

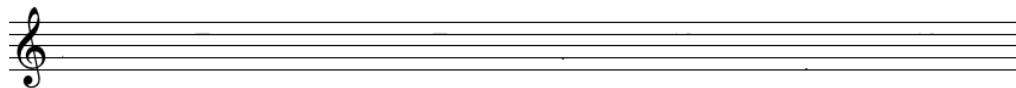
7. pielikums

Gamma un intervāli

Uzraksti Sol mažora gammu!

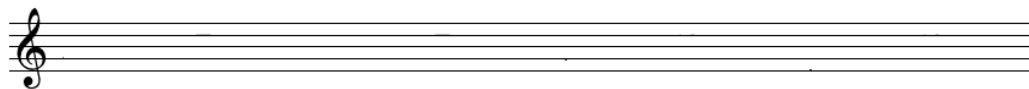

Uzraksti noturīgas pakāpes Sol mažorā

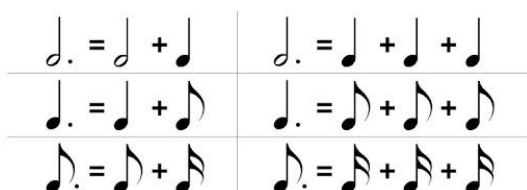
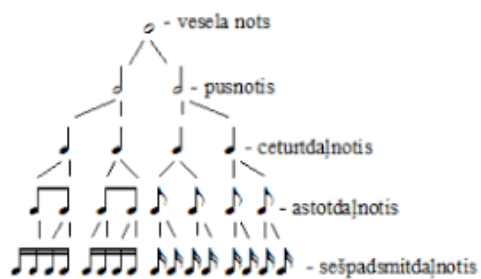

No noturīgām pakāpēm uzraksti noturīgus intervālus Sol mažorā!

(Paraugš video par noturīgiem intervāliem Do mažorā <https://youtu.be/UF657URQNck>)

7. pielikums
Atgādes par ritmu

8. pielikums

Pakāpju sleja

9. pielikums

Spēle "Nošu atrašanās vieta"

10. Pielikums

Komponista CV

Arvo Pērts

Igauņu komponists, visvairāk
izpildītais mūsdienu komponists

Dzimis 1935. gadā

Mācījies Tallinas Konservatorijā

Rakstīja mūziku neoklasicisma un
minimālisma stilā. Izveidoja savu
mūzikas stilu – *tintinnabuli* (atdarināt
zvaniņu skaņas). Iedvesmojās no
Renesanses un Viduslaiku mūzikas.

Minimālisms – mākslas virziens, kas radies 20. gadsimta 60.gados, kurā dominē vienkāršas formas un elementu ritmisks atkārtojums.

Rakstīja arī baznīcas mūziku.

Dzīvojis Austrijā un Vācijā, bet 2010. gadā atgriezies atpakaļ Igaunijā, kur šobrīd dzīvo un komponē mūziku .

Daiļrade

Mūzika koriem – *Da pacem* ([Arvo Pärt - Da Pacem \[Estonian Philharmonic Chamber Choir/Paul Hillier\] \(2006\) - YouTube](#))

Skaņdarbi klavierēm - *Für Alina* ([Arvo Pärt- Für Alina - YouTube](#))

Skaņdarbi orķestrim – 4 simfonijas

Vokāli instrumentālie skaņdarbi – kantātes

Kamermūzika - *Tabula Rasa* (skaņdarbs vijolei un klavierēm), stīgu kvarteti, *Spiegel im Spiegel* ([Arvo Pärt- Spiegel im Spiegel - YouTube](#))

[Mūzika filmām](#)